

VYUŽÍVÁNÍ MOBILNÍHO TELEFONU DĚTMI 8-18 LET

ZPRÁVA Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ REALIZOVANÉHO V RÁMCI PROJEKTU
PREVENCE NEBEZPEČNÝCH KOMUNIKAČNÍCH PRAKTIK SPOJENÝCH S ELEKTRONICKOU
KOMUNIKACÍ PRO PEDAGOGY A NEPEDAGOGY

Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Mgr. Veronika Krejčí

Olomouc 2009

Obsah

1. Úvod	3
2. Metodologie	3
3. Výzkumný vzorek.....	4
4. Výsledky výzkumu.....	5
Které služby mobilního telefonu děti využívají?	5
SMS a její věrohodnost.....	6
Nahrávání videí mobilním telefonem	8
Informovanost žáků o bezpečném používání mobilních telefonů ve vztahu k nebezpečným komunikačním jevům	11
Jak se zachovat v případě mobilního útoku	13
5. Shrnutí	18
6. Kontakt	19

1. Úvod

Výzkumné šetření vzniklo jako součást projektu *Prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy*, který je realizován s podporou Grantové agentury České republiky. Výzkum proběhl v rámci portálu E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz). Tento portál je centrální informační platformou celého projektu. Do výzkumného šetření se zapojilo velké množství základních a středních škol oslovených realizačním týmem projektu. Školy umožnily svým žákům zapojit se anonymně do výzkumného šetření. Postupně jsme získali data od více než 2500 respondentů.

2. Metodologie

Jako základní prostředek získávání dat bylo zvoleno prostředí online dotazníkového systému E-Bezpečí, které bylo vytvořeno speciálně pro výzkumná šetření tohoto typu. Online dotazník byl volně přístupný na stránkách portálu E-Bezpečí od 1. listopadu do 31. prosince 2008.

Souběžně s online šetřením probíhala výzkumná šetření s využitím klasických „papírových“ dotazníků. Data získaná z terénního šetření (tedy z „papírových“ dotazníků) byla připojena k datům z online výzkumu.

Respondenti výzkumného šetření vyplňovali dotazník anonymně. Do dotazníku byly zařazeny otázky různého typu - s jednou možností, s více možnostmi, s možností otevřené odpovědi, otázky zaměřené na třídění dat apod. Úsilí respondentů bylo motivováno možností zapojit se do losování o zajímavé ceny, které jsme jim nabídli jako motivační odměnu (trička, reklamní předměty, samolepky, plakáty apod.). Zájemci o ceny se v dotazníku identifikovali svým e-mailem (učinilo tak 1608 žáků, tj. 62,64 % z celého vzorku). Dotazníkový systém dále sledoval a archivoval časy vyplňování dotazníku, IP adresy respondentů a další statistické údaje.

Cílem šetření bylo zjistit:

- které služby mobilního telefonu respondenti využívají,
- jaké je chování respondentů při využívání mobilních služeb,
- jak by respondenti řešili různé modelové situace související s využíváním mobilního telefonu a jeho služeb,
- informovanost žáků o bezpečném používání mobilních telefonů jako nástroj prevence před zneužitím mobilních telefonů k patologickému jednání.

3. Výzkumný vzorek

Výzkumné šetření pracovalo se vzorkem **2567** respondentů tvořených zejména žáky základních a středních škol v České republice. Tento vzorek byl tvořen ze 49,9 % chlapci a 50,1 % dívkami. Věkově byl vzorek rozdělen do 4 skupin. Nejvíce respondentů (více než 87 % všech respondentů) tvořili žáci ve věku 11-16 let.

Věkové složení respondentů

VĚKOVÁ SKUPINA	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
8-10 let	6,51
11-13 let	50,64
14-16 let	37,24
17-18 let	5,61

n = 2567

Do výzkumu se zapojili respondenti ze všech regionů České republiky. Největší zastoupení měli respondenti z jižních Čech (26,09 %) a jižní Moravy (24,46 %), naopak nejméně respondentů bylo z Prahy (2,53 %).

Zastoupení respondentů podle regionů

REGION	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Praha	2,53
Střední Čechy	2,36
Východní Čechy	10,33
Jižní Čechy	26,09
Severní Čechy	9,04
Západní Čechy	11,05
Jižní Morava	24,46
Severní Morava a Slezsko	14,14

n = 2567

4. Výsledky výzkumu

Které služby mobilního telefonu děti využívají?

Úkolem respondentů v části výzkumu zaměřené na služby mobilního telefonu bylo uvést, které služby mobilního telefonu užívají, a seřadit je podle toho, jak často je využívají.

Služby mobilního telefonu, které respondenti využívají

SLUŽBA	POŘADÍ SLUŽBY PODLE ČETNOSTI UŽÍVÁNÍ	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ VYUŽÍVAJÍCÍCH SLUŽBU (%)
SMS	1	79,82
Telefonování	2	77,21
Přehrávání hudby	3	58,04
Fotoaparát	4	57,34
Hry	5	56,29
Videokamera	6	43,75
MMS	7	17,02
Brouzdání Internetem	8	9,74
*JINÉ SLUŽBY		13,05

n = 2567

Z výsledků výzkumu vyplývá, že respondenti jednoznačně upřednostňují nástroje/služby mobilního telefonu sloužící ke komunikaci, zvláště pak posílání SMS zpráv (79,82 %) a telefonování (77,21 %). Využívá je největší množství dotazovaných a jsou to také služby, které užívají nejčastěji. Posílání MMS zpráv není mezi respondenty v dané cílové skupině příliš časté (17,02 %).

Velkou oblibu si také získaly nástroje používané pro zábavu – audio přehrávače (58,04 %), fotoaparát s prohlížečem (57,34 %), videokamera s přehrávačem (43,75 %). Více než polovina respondentů (56,29 %) uvádí, že svůj mobilní telefon využívá k hraní her.

Jen asi každý desátý respondent (9,74) uvedl, že svůj mobilní telefon používá k surfování po Internetu.

* V kategorii JINÉ SLUŽBY respondenti uváděli další služby:

Využívání bluetooth, budík, kalendář, wifihack, organizátor (organizer), GPS, VoIP, infraport, přehrávání filmů, záznamník, rádio, ICQ, slovník apod.

SMS a její věrohodnost

Další části výzkumného dotazníku byly zaměřeny na zjištění věrohodnosti informací, které respondenti získají pomocí SMS. Základní problém byl v dotazníku definován takto:

Když ti přijde SMS, podle čeho poznáš, kdo ji psal?

V této otázce nebyly respondentů nabídnuty žádné varianty odpovědí, protože výčet odpovědí, ze kterých by mohli vybírat, by byl příliš návodný.

Žáci nejčastěji uváděli, že odesílatele zprávy rozpoznají podle telefonního čísla (79,59 %), které mají obvykle uložené v mobilním telefonu a mají k němu přiřazeno jméno. Dále také odesílatele identifikují podle podpisu (11,95 %) nebo podle textu zprávy, tzn. podle znění textu, obsahu, zvolených výrazů, pravopisu, oslovení apod. (6,61 %).

Pouze 1,85 % respondentů nemá představu o tom, jak odesílatel zprávy rozpoznat.

Podle čeho respondenti rozpoznávají odesílatele SMS zprávy

KRITÉRIUM PRO URČENÍ ADRESÁTA	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Neví, podle čeho adresáta poznají	1,85
Podle telefonního čísla a dalších ukazatelů, které mají s daným číslem v mobilu spojených (např. jméno, profil vyzvánění, obrázkový profil apod.)	79,59
Podle informací, které udává odesílatel (podle podpisu)	11,95
Podle textu (podle znění textu, obsahu, zvolených výrazů, pravopisu, oslovení, ...)	6,61

n = 2567

Převážná většina respondentů tedy uvedla nějaké kritérium, podle kterého jsou schopni poznat autora příchozí SMS zprávy. Je však třeba brát v úvahu také platnost jednotlivých kritérií, tzn. jsou tato kritéria pro určení odesílatele opravdu nesporná?

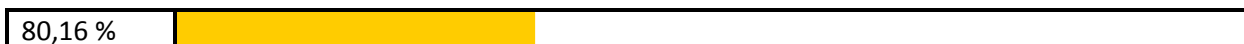
V následující tabulce je znázorněno, jak by respondenti kritéria určení odesílatele zprávy kombinovali.

Různé kombinace kritérií, podle kterých respondenti identifikují odesílatele

SMS zprávy

Legenda:	Podle telefonního čísla a dalších ukazatelů, které mají s daným číslem v mobilu spojených (např. jméno, profil vyzvánění, obrázkový profil apod.)	Podle informací, které udává odesílatel (podle podpisu)	Podle textu (podle znění textu, obsahu, zvolených výrazů, pravopisu, oslovení,...)
----------	---	---	--

Varianta A: Podle **telefonního čísla** odesílatele

Varianta B: Podle **telefonního čísla** odesílatele a podle **podpisu**

Varianta C: Podle **telefonního čísla** odesílatele, podle **podpisu** a podle **textu** zprávy

Varianta D: Podle **telefonního čísla** odesílatele a podle **textu** zprávy

Varianta E: Podle **podpisu** odesílatele a podle **textu** zprávy

Varianta F: Podle **textu** zprávy

Varianta G: Podle **podpisu**

n = 2567

Největší množství respondentů (80,16 %) identifikuje odesílatele zprávy podle telefonního čísla, ze kterého zpráva přišla. Tzn., že telefonní číslo mají uloženo v seznamu kontaktů nebo si jej sami pamatují. Do skupiny byli zahrnuti respondenti, kteří jsou ochotni ověřovat neznámé telefonní číslo i u svých známých. Tento způsob představuje téměř 100 % identifikaci. Nebezpečí zfalšování SMS hrozí pravděpodobně jen v případě, že je odesílateli odcizen mobilní telefon nebo SIM karta.

Další skupinou jsou respondenti, kteří při rozpoznávání odesílatele zprávy spoléhají výhradně na podpis autora (1,74 %). Toto je potenciálně riziková skupina, protože podpis zprávy se dá velmi snadno zfalšovat. Útočník nemusí adresáta ani člověka, za kterého se vydává, znát také příliš důvěrně.

Ani identifikace založená výhradně na informacích, které se dají vyčíst v textu, není úplně stoprocentní. I když zfalšování odesílatele je mnohem obtížnější. Možnost uvedlo 2,67 % respondentů. V tomto případě velmi záleží na množství informací, které zpráva obsahuje (např. specifický slovník, použití důvěrných informací apod.). Čím více jedinečných informací je v textu použito, tím přesnější může identifikace být. Falešný odesílatel musí být poměrně dobře informovaný o adresátovi i o člověku, za kterého se vydává. Musí znát jejich slovník, případně přezdívky, slang atd. Útočníkem by zde byl člověk z bezprostředního okolí, dost možná i blízký kamarád.

10,21 % identifikuje odesílatele jak podle telefonního čísla odesílatele (což představuje téměř 100 % způsob identifikace), tak podle toho, jak se jí odesílatel sám představí (což může být zavádějící). Tento způsob rozeznávání adresáta byl u respondentů druhý nejčastější.

Pouze 1,74 % respondentů kombinuje hned tři identifikační ukazatele, tzn. kontrolují totožnost odesílatele podle svého listu kontaktů, zároveň ji znovu ověřují podpisem a sledují, zda charakter zprávy i obsah sdělení odpovídá běžnému způsobu komunikace dané osoby. Tento způsob je pro adresáta pochopitelně nejbezpečnější. Čím více kritérií pro určení odesílatele použijeme, tím přesnější bude identifikace odesílatele.

Následující otázka byla zaměřena na to, zda **děti poznají SMS poslanou z Internetu**. 67,75 % respondentů odpovědělo, že SMS odeslanou z Internetu (internetové brány) rozpoznají, 30,25 % neumí SMS odeslanou z internetu rozpoznat. Většina respondentů dokázala identifikovat zprávu z internetu pomocí nestandardního čísla (99, 999, podezřelé číslo začínající 9...), podle začátku zprávy (1/1 Www:), podle identifikace zdroje zprávy (T-Zones, Vodafone Life...).

Nahrávání videí mobilním telefonem

Využívání mobilního telefonu k natáčení videozáznamů je u dětí velmi populární aktivitou. Obliba je způsobena vysokou dostupností a nízkými cenami telefonů, které nahrávání, ukládání a odesílání videosekvencí umožňují. 71,92 % oslovených někdy někoho nahrálo mobilním telefonem. Nejčastěji respondenti nahrávali kamarády či spolužáky (43,24 %), jiného člena rodiny než rodiče (20,51 %) či přímo rodiče (18,49 %). 8,01 % z respondentů také nahrálo svého učitele.

Koho žáci nahrávají

VĚKOVÁ SKUPINA	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Kamaráda, kamarádka	43,24
Jiného člena rodiny	20,51
Rodiče	18,49
Učitele	8,01
* NĚKOHO JINÉHO	9,76

n = 2567

* V kategorii „NĚKOHO JINÉHO“ žáci uvedli např. *domácí zvíře, prodavačku, přítele/přítelkyni, sport, bezdomovce...*

Následně jsme se zabývali tím, co žáci s nahrávkou udělají. Žáci nejčastěji nahrávku nechají v mobilu a ukáží ji někomu jinému (57,66 %) či smažou (25,89 %). 5,83 % žáků nahrávku nějakým způsobem zveřejní na internetu, zpravidla uloží na osobní stránky, blog či na server umožňující sdílení videa (3,46 % na YouTube).

Důvody, proč žáci nahrávají jiné osoby, shrnuje následující tabulka.

Proč žáci nahrávají jiné osoby

DŮVOD	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Z nudy	31,39
Na památku	26,28
Nahrávaná osoba si to přála	25,99
Kvůli pomstě	3,78
* JINÉ DŮVODY	12,56

n = 1589

* Mezi „JINÉ DŮVODY“ patří *pro zábavu, natáčení filmu, rvačka, sázka; nahrála jsem učitelku, jelikož rychle vykládala učivo, a já si to tímto způsobem chtěla doma zopakovat; nahrával jsem učitele, protože se choval „trapně“.*

Také nás zajímalo, zda nahrávání věděli, že jsou nahráváni. Dle odpovědí respondentů 85,47 % osob vědělo, že jsou nahrávané. 14,53 % o tom nevědělo.

V dalších částech dotazníku jsme žákům představili modelovou situaci, ve které je někdo nahraje či vyfotí a uloží fotografii či video na veřejně dostupný web (např. YouTube apod.). Zajímalo nás, jak by se v této situaci zachovali.

Jak by se žáci zachovali, kdyby zjistili, že někdo zveřejnil jejich fotografii/video na internetu.

ŘEŠENÍ	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Požádal bych správce webu o jejich stažení	29,56
Nevím, co bych dělal	23,58
Požádal bych o radu rodiče	13,87
Požádal bych o radu kamarády	9,61
Požádal bych o radu učitele	2,08
* UDĚLAL BYCH NĚCO JINÉHO	21,3

n = 2135

Žáci by reagovali podle toho, o jaké video/fotku by se jednalo. Buď by všem řekli adresu, kde je daný materiál k dispozici, nebo by naopak celou situaci ignorovali.

Ukázky z dalších odpovědí (neupraveno):

Zeptala bych se majitele toho webu co si to dovolil udělat bez mého svolení, jestli by měl rozumný důvod k tomu co udělal/a, tak bych to nechala být.

Asi bych ho zabila. (koho?)

Dostal by přes držku. (kdo?)

Neudělala bych nic. Tak ji tam mám (pokud to není sprostěj web).

Byl bych velice překvapen a snažil bych se zjistit kdo to byl.

Asi bych se tomu smála :,) kdyby to nebylo nic hrozného, což já bych se při něčem nenechala natočit.

Pokud by mi to nijak neublížovalo či nevadilo, neudělala bych nic, pokud ano, požádala bych osobu aby to smazala.

Tak asi su moc pekny nebo nevim proc by ju tam daval:)) aspon budu slavny:).

Zjistil bych jestli se mě někdo v minulosti ptal jestli souhlasím s tím aby, to dal na internet.Kdyz ne tak bych skusil zjistit kdo to tam dal, kdyz by se mi to nepodarilo tak, bych podal trestni oznameni.

Kdyby to tam umístila kamarádka např. na svůj blog asi by to nevadilo.

Pokud by mi to video nebo ta fotografie nějakým způsobem skodila,požadal bych o její stažení,pokud ne nechal bych ji tam.

Pomstila se mu nějak nebo bych to neresila....

Záleží kdo by to byl,já mám třeba profil na kterýsi dávám fotky kamarádů atd. Ale pokud by to byl někdo úplně cizý a mělo by k tomu nějaký eroticky nebo vulgárně namířený komentář,požádala bych správce o jejich stažení.

Měl bych z toho radost.

Asi nic stejně by to skoro nikdo neviděl.a v dnešní době je každý na internetu.

Informovanost žáků o bezpečném používání mobilních telefonů ve vztahu k nebezpečným komunikačním jevům

(Prevence před zneužitím mobilních telefonů k patologickému jednání a řešení problémů plynoucích z takového chování)

V této části výzkumného šetření byli respondenti dotazováni na to, zda je někdo informoval o pravidlech, která limitují jejich využívání mobilního telefonu. Zajímala nás zejména pravidla týkající se potenciálního zneužití mobilního telefonu k nebezpečným projevům chování zaměřeným proti jiným osobám (obtěžování – např. formou soustavného prozvánění, ponižování - např. zveřejňováním zesměšňujících záznamů jiné osoby, zasílání zpráv s ponižujícím obsahem, zastrašování apod.).

Dále bylo zjišťováno, nakolik jsou žáci informováni o rizicích plynoucích z využívání mobilního telefonu a zda ví, jak se zachovat v případě, že se stanou obětí mobilního útoku (obtěžování, zesměšňování, zastrašování atd.).

S pravidly týkajícími se chování spojeného s využíváním mobilního telefonu bylo seznámeno 63,4 % dotazovaných. Uvádějí, že je v tomto směru poučili především rodiče (36,44 %). Informace ale získávají také z jiných zdrojů, např. od učitelů (15,75 %), kamarádů, z médií atd., jak je vidět v následující tabulce.

Kdo stanovuje pravidla chování související s mobilním telefonem

KDO STANOVUJE PRAVIDLA CHOVÁNÍ	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Rodiče	36,44
Učitelé	15,75
Kamarádi	9,76
TV	11,7
Časopisy	9,69
Internet	11,33
NĚKDO JINÝ	5,34

n = 2567

36,6 % uvedlo, že se nikdy s nikým o žádných pravidlech limitujících jejich chování při používání mobilního telefonu nebavilo ani s nimi nebylo seznámeno jiným způsobem. Někteří z respondentů však uvádějí, že se řídí stejnými pravidly chování, jaká používají v běžném životě.

V následující otázce, která byla zaměřená na informovanost žáků o potenciálním nebezpečí souvisejícím s využíváním mobilního telefonu (tj. obtěžování, ponižování, zastrašování atd.), můžeme sledovat velmi podobné rozložení odpovědí jako v otázce předchozí. Opět přibližně dvě třetiny respondentů (66,42 %) odpověděly, že byly upozorněny na nějaká rizika související s užíváním mobilního telefonu. Nejčastějším zdrojem informací pro ně byli opět především rodiče (35,33 %), dále pak učitelé, kamarádi a média.

Kdo upozorňuje na rizika spojená s využíváním mobilního telefonu

KDO UPOZORŇUJE NA RIZIKA	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Rodiče	35,33
Učitelé	15,52
Kamarádi	10,75
TV	13,71
Časopisy	9,64
Internet	11,44
NĚKDO JINÝ	3,61

n = 2567

Celá jedna třetina (33,58 %) respondentů odpověděla, že nebyla nikdy s žádnými riziky seznámena. Podle velmi podobného procentuálního rozložení předchozích dvou otázek (**pravidla chování s mobilními telefony a informovanost o rizicích spojených s jejich používáním**) je patrné, že žáci, kteří byli seznámeni s nějakými pravidly užívání mobilních telefonů, byli také informováni o potenciálních rizicích, která mohou v souvislosti s používáním mobilních telefonů nastat.

Jak se zachovat v případě mobilního útoku

Jsou žáci připraveni na to, jak se zachovat v situaci, kdy se oni sami stanou obětí útoku realizovaného pomocí mobilního telefonu?

Toto je velmi složitá otázka, na kterou by žáci byli schopni s určitostí odpovědět pravděpodobně až v případě, že by se jim něco podobného skutečně stalo. Přesto jsme v rámci šetření položili respondentům i tuto otázku.

Co bys dělal/a, kdyby ti někdo vyhrožoval pomocí mobilního telefonu (např. by ti poslal SMS s výhrůžkou, nebo by ti volal a vyhrožoval)?

Jen malé procento dotazovaných (2,04 %) odpovědělo, že vůbec neví, jak se v takové situaci zachovat. Převážná většina respondentů navrhovala nějakou strategii řešení.

9,59 % respondentů by mobilní útok ignorovalo a nedělalo by nic. Pro svůj pasivní přístup uváděli hned několik důvodů, např. by to považovali za žert, útočníka by považovali za hlupáka a nestálo by jim za to jakkoliv reagovat, měli by strach, styděli by se, doufali by, že s tím útočník přestane sám atd. 13,47 % by začalo s útočníkem komunikovat a různým způsobem by se mu snažilo zabránit v dalších útocích, a to jak rozumnou domluvou, tak výhrůžkami slovními i fyzickými – tedy sami by začali jednat obdobně

jako útočník. 50,7 % respondentů by požádalo o pomoc další osobu, nejčastěji rodiče (39,92 %), ale také kamarády, učitele, popř. by zavolali na Linku důvěry. 19,34 % by se obrátilo na policii, 1,71 % by se pokusilo blokovat útočnickovo číslo (s požadavkem by se obrátili buď na mobilního operátora, nebo by si jej zablokovali sami, pokud by to jejich mobilní telefon dovozoval) a 3,13 % by rovnou přistoupilo ke změně telefonního čísla výměnou SIM karty.

Možnosti řešení, která by respondenti použili ve svých postupech

MOŽNOSTI ŘEŠENÍ	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Neví, co dělat	2,04
Nedělali by nic	9,59
Kontaktovali by útočníka	13,47
Poradili by se s kamarády	6,03
Poradili by se s rodiči	39,92
Poradili by se s učiteli	4,48
Poradili by se na Lince důvěry	0,27
Oznámili by to policii	19,34
Kontaktovali by mobilního operátora	1,71
Změnili by si telefonní číslo	3,13

n = 2567

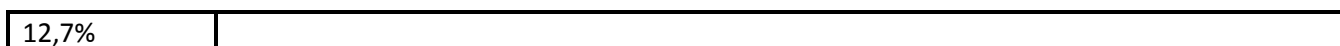
V následující tabulce se detailněji podíváme na procentuální rozložení různých strategií, které by respondenti při řešení problému aplikovali.

Různé kombinace řešení

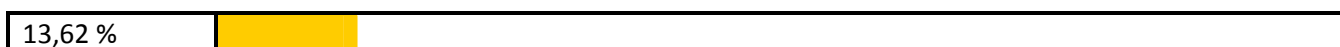
Legenda:

Kontak- tovali by útočnicka	Problém by konzultovali s dalšími lidmi				Problém by oznámili na policii	Problém by oznámili mobilní- mu operá- torovi	Změnili by si tel. číslo
	kamarádi	rodiče	učitelé	Linka důvěry			

Varianta A: Problém by **neřešili** vůbec, útočnicka by **ignorovali**.

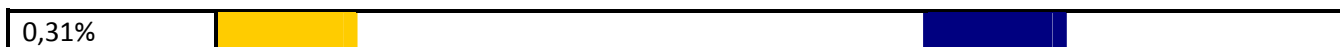
Varianta B: Problém by řešili tak, že by **kontaktovali útočnicka**.

Varianta C: Problém by řešili nejprve tak, že by **kontaktovali útočnicka**, posléze konzultací **s dalšími lidmi**.

2,33 %	0,18						
	0,2						
	0,23						
	0,16						
	1,56						

Varianta D: Problém by řešili nejprve tak, že by **kontaktovali útočnicka**, posléze by se obrátili na **policii**.

Varianta E: Problém by řešili nejprve tak, že by **kontaktovali útočnicka**, pak konzultací **s dalšími lidmi** a nakonec by se obrátili na **policii**.

1,18 %	0,49						
	0,69						

Varianta F: Problém by řešili nejprve **sami**, a pak by se obrátili na **policii** a na **operátora**.

Varianta G: Problém by řešili nejprve tak, že by **kontaktovali útočnicka**, pak by se obrátili na **operátora** a **změnili si telefonní číslo**.

Varianta H: Problém by řešili **s dalšími lidmi**.

40,6 %	1,36						
	3,86						
	0,26						
	3,45						
	0,1						
	0,82						
	30,54						
	0,21						

Legenda:

Kontak-	Problém by konzultovali s dalšími lidmi	Problém	Problém	Změnili by
---------	---	---------	---------	------------

	tovali by útoční-ka	kamarádi	rodiče	učitelé	Linka důvěry	by oznámili na policii	by oznámili operá- torovi	si tel. číslo
--	------------------------	----------	--------	---------	-----------------	------------------------------	------------------------------------	---------------

Varianta I: Problém by přešli nejprve konzultací s **dalšími lidmi** a pak by se obrátili na **policii**.

10,13 %	0,15							
	0,49							
	8,42							
	0,39							
	0,25							
	0,28							
	0,15							

Varianta J: Problém by ihned řešili na **policii**.

13 %								
------	--	--	--	--	--	--	--	--

Varianta K: Problém by řešili nejprve konzultací s **dalšími lidmi**, pak by se obrátili na **policii** a na **mobilního operátora**.

0,31%								
-------	--	--	--	--	--	--	--	--

Varianta L: Problém by řešili nejprve konzultací s **dalšími lidmi**, a pak by se obrátili na **mobilního operátora**.

0,34 %								
--------	--	--	--	--	--	--	--	--

Varianta M: Problém by řešili nejprve konzultací s **dalšími lidmi**, a pak by si **změnili telefonní číslo**.

1,51 %	0,39							
	1,12							

Varianta N: Problém by ihned řešili na **policii** a s **mobilním operátorem**.

0,31 %								
--------	--	--	--	--	--	--	--	--

Varianta O: Problém by řešili na **policii** a zároveň by si **změnili telefonní číslo**.

0,26 %								
--------	--	--	--	--	--	--	--	--

Varianta P: Problém by řešili pouze s **mobilním operátorem**, popř. by si sami zablokovali přijímání zpráv a volání z útočnickova telefonního čísla, pokud to jejich mobilní telefon umožňuje.

0,89 %								
--------	--	--	--	--	--	--	--	--

Varianta Q: Problém by řešili pouze **změnou telefonního čísla**.

2,1 %								
-------	--	--	--	--	--	--	--	--

Z odpovědí (neupraveno):

Mně už se něco podobného stalo, že mi vyhrožoval jeden kluk na icq, řekla jsem to rodičům a ty mu stručně a jasně napsali, že pokud mne bude stále obtěžovat, tak to řeknou policii, a od té doby je to už v pořádku !! A jsem za to moc ráda. Ono to není vůbec příjemné .. Nikomu bych to neudělala, já bych se k tomu neodvážila ani kdyby mě do toho někdo nutil, nebo jen kvůli tomu, abych byla v partě. Nikdo z

nich nemá rozum Já mám kamarády kterým se můžu svěřit a doufám, že se už nic takového nestane!!

Pokud se dítě dostane do podobné situace, je to pro něj velmi stresující. K tomu aby problém mohlo řešit využívá svých zkušeností. Ale co když zkušenosti podobného typu nemá?

Situaci mu zcela jistě pomůže zvládnout i to, že budou předem seznámeno s různými postupy, jak vzniklý problémy řešit.

Do jaké míry jsou tedy s postupy řešení obeznámeni?

48,74 % respondentů s nikým o ničem podobné nikdy nehovořilo ani se o tom nedozvědělo z jiného zdroje (např. z médií). 51,26 % uvádí, že bylo v tomto směru poučeno, a to především rodiči (25,78 %), dále pak učiteli (17,1 %) a jinými lidmi, jak je vidět v následující tabulce.

Kdo učí respondenty, co dělat v případě, že se stanou obětí mobilního útoku

KDO UČÍ ŘEŠIT PROBLÉMOVÉ SITUACE	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ (%)
Rodiče	35,78
Učitelé	17,1
Kamarádi	13,51
TV	9,84
Časopisy	8,75
Internet	10,81
NĚKDO JINÝ	4,86

n = 2567

5. Shrnutí

Čeští žáci a studenti aktivně využívají mobilní telefony, zejména pro komunikaci (**přijímání a odesílání SMS zpráv, telefonování**) a pro zábavu (**přehrávání hudby, videa, nahrávání videa a fotografování, hraní her**).

U SMS zpráv odeslaných z mobilního telefonu určují jejich **věrohodnost především na základě telefonního čísla**, ze kterého byla SMS odeslána. Tento způsob ověření poskytuje kvalitní identifikaci odesílatele a jen zřídka zneužitelný (odcizení mobilního telefonu, SIM karty apod.). Velmi málo žáků spoléhá při identifikaci odesílatele SMS pouze na podpis, slovní zásobu SMS zprávy a další snadno zmanipulovatelné znaky. U SMS zpráv, které byly odeslány z internetu, přibližně 1/3 dotazovaných nerozpozná, že pocházejí z internetu. Identifikovat odesílatele těchto zpráv je však velmi obtížné a údaje v těchto zprávách lze snadno zmanipulovat.

Další oblíbenou aktivitou českých žáků je **nahrávání jiných osob mobilním telefonem**. **Přibližně 72 % respondentů nahrává jiné osoby mobilním telefonem**, 8 % pak nahrává své učitele (ať už o tom učitel ví či neví). Mezi důvody pro nahrávání jiných osob patří nuda a nahrávání na památku (dohromady 57 %), pro 3, 78 % žáků je důvodem pro nahrávání pomsta. 6 % žáků pak video zveřejní na internetu (např. na serverech YouTube).

Nejvíce informací o tom, jak bezpečně používat mobilní telefon (z hlediska prevence nebezpečných komunikačních praktik) získávají žáci od rodičů. 63,44 % žáků bylo seznámeno s nějakými **pravidly týkající se chování spojeného s využíváním mobilního telefonu**. Tato pravidla jim nejčastěji stanovují rodiče (34,66 %).

Rodiče jsou také ti, kteří žáky nejčastěji upozorňují na možná **rizika spojená s mobilní komunikací** (35,33 %). Celkem bylo na tato rizika upozorněno 66,42 % žáků.

97,96 % žáků bylo schopno navrhnout nějaký **postup pro situaci, kdy by se stali obětí mobilního útoku**. Pomoc při řešení takového útoku by hledali opět nejčastěji u rodičů (39,92 %). Zřejmě proto, že právě rodiče je na tyto situace nejčastěji připravují a vysvětlují jim, co v takovém případě dělat (35,78 %).

Při řešení mobilního útoku by žáci postupovali nejčastěji následujícími způsoby:

- a) poradili by se s nějakou další osobou (40,6 %), popř. by pak kontaktovali policii (10,13 %)
- b) kontaktovali by útočníka a různými kroky by se mu snažili zabránit v dalších útocích (13,62 %),
- c) útočníka by ignorovali a nijak by problém neřešili (12,7 %).

6. Kontakt

Realizátoři

Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Univerzita Palackého v Olomouci

kamil.kopecky@upol.cz

Mgr. Veronika Krejčí

Portál E-Bezpečí

redakce@e-bezpeci.cz

Kontaktní adresa

Projekt E-Bezpečí – dr. Kamil Kopecký

Katedra českého jazyka a literatury

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Žižkovo nám. 5

Olomouc 771 40

Informace o dalších výzkumech realizovaných v rámci projektu E-Bezpečí naleznete na stránkách projektu www.e-bezpeci.cz.